

Agenda voor de vergadering van het algemeen bestuur van 13 juli 2017 in het gemeentehuis van Stede Broec.

Aanvang: 15.30 uur

	Agendapunt	Doel	bijlage
1	Opening en vaststellen agenda		
2	Verslag van de vergadering van 12 april 2017	Vaststellen	1
3	Mededelingen/ingekomen stukken		
4	<p>Jaarstukken 2016</p> <p><i>In de vergadering van 15 maart zijn vragen gesteld over de risicoparagraaf en over de toekomstige financiële situatie van het Recreatieschap. Hierover is een memo opgesteld. Deze vindt u in de bijlage.</i></p>	Vaststellen	2, 2a, 2b, 2c 4
5	<p>Begroting 2018</p> <p><i>In de vergadering van 15 maart zijn vragen gesteld over de risicoparagraaf en over de toekomstige financiële situatie van het Recreatieschap. Hierover is een memo opgesteld. Deze vindt u in de bijlage.</i></p>	Vaststellen	3, 3a 4
6	Veiligheid Streekbospaviljoen	Ter kennisname	5
7	Mandaatregeling Recreatieschap	Vaststellen	6, 6a
8	Rondvraag		
9	Sluiting		

De secretaris,

Bijlagennummer: 1

Samenvatting van het besprokene in de vergadering van het algemeen bestuur gehouden op 12 april 2017

Aanwezig:

De heren G.J. Nijpels (Opmeer), B. Tap (Hoorn, vicevoorzitter), V. Reus (Drechterland), H. Nederpelt (Medemblik), T. Schuitemaker (Stede Broec, vervanger N. Slagter) en mevrouw C. van de Pol (Koggenland), K. Schoenaker (Recreatieschap).

Afwezig met bericht:

de heren N. Slagter (Stede Broec, vz), E. Struijlaart (Enkhuizen), en mevrouw, A. Huisman (bestuurssecretaris Recreatieschap).

De heren P. Copier (hoofd Groen- en Recreatiebeheer), M. Rood en mevrouw E. Grambergen (beide financiële ondersteuning).

1. Opening

De vicevoorzitter heet alle aanwezigen van harte welkom. Er zijn verschillende berichten van verhindering ontvangen. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Verslag van de vergadering van het algemeen bestuur van 15 december 2016

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Mededelingen/ingekomen stukken

a. RecreActief 2017

De vicevoorzitter ligt toe dat RecreActief 2017 op vrijdagochtend 7 juli plaatsvindt en als thema: 'Kansen voor de kust' heeft en dit jaar plaats zal vinden in de gemeenten Hoorn en Drechterland. Er wordt door de organisatie hard gewerkt aan de uitwerking van het programma.

b. Stand van zaken Vooroever

De heer Schoenaker ligt de praktische stand van zaken toe. Alle vergunningen zijn ontvangen door de exploitant. En aan de NUTS-voorzieningen wordt gewerkt. Wel is er een voorwaarde dat er nog een formele toestemming van het HHNK moet worden ontvangen door het Recreatieschap vanwege de andere vorm van gebruikt. Daar wordt aan gewerkt. Om het paviljoen mogelijk te kunnen maken was verplaatsing van zeilvereniging Bestevaer naar een andere plek nodig. Dat heeft voor wat discussie gezorgd.

De heer Nederpelt geeft een toelichting over de politieke afhandeling van dit onderwerp.

c. Verzoek brug- en sluisbediening Rustenburg

Er is van de gemeenten Opmeer en Koggenland een verzoek ontvangen voor een bijdrage voor de bediening van de sluis bij Rustenburg door vrijwilligers. Dit punt zal later op de agenda behandeld worden.

d. Brand toilet Streekbos

De nacht van zaterdag van 8 op 9 april is het toiletgebouw in het Streekbos afgebrand. Het pand is totall-loss verklaard en zal herbouwd moeten worden. Het pand is hiervoor verzekerd. Voor het seizoen zal een noodoplossing worden geregeld en na het seizoen zal een nieuw gebouw worden gerealiseerd.

e. Uitnodigingen voor openingen

Er zijn verschillende uitnodigingen ontvangen. De vertegenwoordiging vanuit het Recreatieschap wordt afgestemd.

4. Aanbiedingsbrief, Jaarstukken 2016 en begroting 2018

De vicevoorzitter geeft aan dat er reacties zijn gekomen over de passage in de aanbiedingsbrief waarin besteding van het jaarresultaat wordt gekoppeld aan de hoogte van de bijdrage. Het dagelijks bestuur stelt daarom een aanpassing voor waarbij deze koppeling er niet meer is, maar wel aangeeft dat er aandacht is voor geografische spreiding. Er is enige discussie over dit onderwerp, waarna de vergadering instemt met de aangepaste passage.

De heer Nederpelt informeert naar de memo's die opgesteld zouden worden naar aanleiding van vragen die zijn gesteld in de vergadering van maart. De heer Schoenaker geeft aan dat deze bij de behandeling van de stukken in de vergadering van juli aan het bestuur aangeboden worden.

5. Verzoek brug- en sluisbediening Rustenburg

De kosten voor het bedienen van de sluis in 2017 betreffen zo'n € 13.500. Het eerste jaar zijn deze zo hoog door de opleidingskosten. Op korte termijn kunnen geen afspraken worden gemaakt met de aangrenzende gemeenten. Daardoor drukken deze alleen op Koggenland en Opmeer. Zij verzoeken het Recreatieschap 1/3 van de kosten te dekken. De vergadering steunt het initiatief van de gemeenten en stemt in met het voorstel.

6. Stand van zaken Uitvoeringsprogramma

De heer Schoenaker ligt de stand van zaken kort toe. Er zijn geen grote wijzigingen. Hij geeft aan het bestuur regelmatig op de hoogte te zullen houden van de voortgang. Wijzigingen met financiële gevolgen zullen ter goedkeuring aan het bestuur worden voorgelegd.

7. Rondvraag

De heer Reus meldt melding te hebben gekregen dat de slagboom van de Haven in Wijdenes nog gesloten was. De heer Schoenaker zal oppakken.

8. Sluiting

De voorzitter bedankt iedereen voor de inbreng en sluit de vergadering.

Vastgesteld door het algemeen bestuur in de openbare vergadering van 13 juli 2017.

De secretaris,
Astrid Huisman

De voorzitter,
Nico Slagter

Aan het algemeen bestuur van het Recreatieschap Westfriesland

Grootebroek : 8 juni 2017

Onderwerp : Jaarstukken 2016

Bijlagennummer : 2

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2016 van het Recreatieschap Westfriesland aan.

Jaarstukken 2016

Wij hebben afgezien van de integratie van de jaarstukken in het jaaroverzicht zoals dat bij de jaarstukken voor 2015 het geval was. Deze integratie leverde niet het resultaat dat wij voor ogen hadden en bleek praktische bezwaren te hebben.

In het jaaroverzicht, waarmee wij het bestuur, raadsleden en andere geïnteresseerden laten weten wat wij het afgelopen jaar hebben gedaan, zal een aantrekkelijke samenvatting van de jaarstukken worden opgenomen. Op deze manier kan de informatie op een geschiktere wijze breed verspreid worden, wat bijdraagt aan de openheid en transparantie van onze organisatie.

De jaarstukken 2016 zijn voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Deze is in de stukken te vinden.

Rekeningresultaat 2016

Het rekeningresultaat bedraagt € 1.288.000 positief. Dit resultaat is voornamelijk ontstaan vanuit de incidentele verkoopopbrengst van Camping Ursemmerplas.

Transitorische budgetten:

Het komt jaarlijks voor dat er projecten of werkzaamheden zijn, die vanwege bepaalde omstandigheden niet of niet geheel kunnen worden uitgevoerd in het betreffende dienstjaar. Omdat het werk in het volgend dienstjaar wordt afgerond of uitgevoerd, is het wenselijk en praktisch de daarvoor beschikbaar gestelde incidentele budgetten over te hevelen naar het volgende dienstjaar. Normaliter werden deze transitorische budgetten bij de Eindejaarsrapportage in de reserve Transitorische budgetten gestort en in het jaar daarop weer onttrokken uit de reserve. Vanaf heden wordt voor de overheveling van de transitorische budgetten een andere werkwijze gehanteerd. Voorgesteld wordt de incidentele projectgelden via de resultaatbestemming te bestemmen.

Incidentele budgetten - overheveling naar 2017	
Omschrijving	Overheveling
Ontwikkeling algemene vaarfolder	10.000
Vaarroute Rustenburg-Verlaat	7.000
Ontwikkeling natte natuur	34.000
NRP: Recreatieve samenhang Streekbos-Weelen	45.000
NRP: Belevingsroute	8.000
NRP: ontwikkeling mountainbikeroutes	2.000
NRP: verbetering routenetwerk	20.000
NRP: Uitbreiding kwaliteitsimpuls	6.000
Onttrekking reserve natuur- en recreatieplan	-81.000
	51.000

Opheffen reserves voor camping Ursemmerplas en Transitorische budgetten

Door de verkoop van Camping Ursemmerplas zijn in 2016 diverse reserves overbodig. Daarnaast wordt door het toepassen van een andere systematiek ten aanzien van de overheveling van incidentele projectgelden, de reserve Transitorische budgetten overbodig. Het algemeen bestuur wordt voorgesteld deze reserves op te heffen.

De reserve Transitorische budgetten heeft op 31-12-2016 nog een saldo van € 77.000.

Bestemming rekeningresultaat en vrijvallende reserves

Aan het algemeen bestuur wordt voorgesteld om conform het overzicht "incidentele budgetten – overheveling naar 2017" per saldo € 51.000 te bestemmen voor de overheveling van incidentele projectgelden.

Het resterende positieve rekeningresultaat bedraagt € 1.237.000. Het algemeen bestuur moet een besluit nemen over de bestemming van dit rekeningresultaat en de vrijvallende reserve Transitorische budgetten.

Conform de regionaal vastgestelde uitgangspunten wordt het rekeningresultaat in de Algemene reserve gestort. Als deze boven het maximum (2,5% van de lasten) uit komt, vloeit het overschot terug naar de deelnemende gemeenten. Het is echter mogelijk hier gemotiveerd van af te wijken.

In 2016 is het Natuur- en Recreatieplan vastgesteld. In dat plan is ook een ambitie uitgesproken voor de natuur en recreatie in Westfriesland. Deze ambitie komt overeen met die van het Pact van Westfriesland, waarvoor het Natuur- en Recreatieplan één van de bouwstenen is. De ambities uit deze plannen zijn regionaal, soms zelfs bovenregionaal en vaak niet beperkt door gemeentegrenzen. Het Recreatieschap is van mening dat het dan ook de voorkeur heeft om de projecten die nodig zijn om deze ambities te behalen, regionaal te benaderen.

Om die reden zullen wij het algemeen bestuur voorstellen om het rekeningresultaat en de vrijvallende reserves, die na aftrek van de bestemming voor incidentele projectgelden in totaal € 1.314.000 bedraagt, te storten in een nieuwe reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan.

Wij zijn ons bewust dat dit voorstel enige gevoeligheid met zich meebrengt. Bij terugbetaling aan de deelnemende gemeenten zou dit geld door de gemeente zelf voor recreatieprojecten ingezet kunnen worden. Maar het kan ook zijn dat deze - voor de recreatie beschikbaar gestelde middelen - in de algemene middelen terecht komen of aan projecten met andere thema's wordt besteed. Op dat

moment draagt dat niet bij aan de ambities uit het Natuur- en Recreatieplan. Vandaar het voorstel aan het algemeen bestuur om het bestemmingsresultaat te storten in een nieuwe reserve voor het Natuur- en Recreatieplan. Op deze manier krijgt elke gemeente zijn deel van het resultaat niet terug als betaling, maar als investering die bijdraagt aan de regionale en gemeentelijke recreatievoorzieningen. Hierbij zal er zo goed mogelijk worden gekeken naar geografische spreiding van projecten waaraan deze middelen worden besteed.

Ten tijde van de verzending van dit stuk zijn er nog geen zienswijzen door ons ontvangen.

Voorstel:

Wij stellen u voor:

1. De jaarstukken 2016 vast te stellen
2. Conform het overzicht "incidentele budgetten – overheveling naar 2017" per saldo € 51.000 vanuit het positieve rekeningresultaat te bestemmen voor de overheveling van incidentele projectgelden;
3. Het resterende positieve rekeningresultaat (€ 1.237.000) te storten in een nieuw te vormen reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan;
4. De bestemmingsreserves met betrekking tot Camping Ursemmerplas en de reserve Transitorische budgetten op te heffen;
5. De hiermee vrijvallende middelen in 2017 (€ 77.000) te storten in een nieuw te vormen reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan;
6. Dat bij uitgaven uit de reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan, zo goed mogelijk wordt gekeken naar de geografische spreiding van de projecten waaraan deze worden besteed.

Dagelijks bestuur van het Recreatieschap Westfriesland,

De secretaris,

De voorzitter,

Onderwerp : Jaarstukken 2016

Bijlagennummer : 2

Het algemeen bestuur van het Recreatieschap Westfriesland;

Gelezen het voorstel van 8 juni 2017;

Gelet op artikel 34 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen;

B e s l u i t:

1. 1. De jaarstukken 2016 vast te stellen
2. Conform het overzicht “incidentele budgetten – overheveling naar 2017” per saldo € 51.000 vanuit het positieve rekeningresultaat te bestemmen voor de overheveling van incidentele projectgelden;
3. Het resterende positieve rekeningresultaat (€ 1.237.000) te storten in een nieuw te vormen reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan;
4. De bestemmingsreserves met betrekking tot Camping Ursemmerplas en de reserve Transitorische budgetten op te heffen;
5. De hiermee vrijvallende middelen in 2017 (€ 77.000) te storten in een nieuw te vormen reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan;
6. Dat bij uitgaven uit de reserve met als doel de uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan, zo goed mogelijk wordt gekeken naar de geografische spreiding van de projecten waaraan deze worden besteed.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van het Recreatieschap Westfriesland, gehouden op 13 juli 2017.

De secretaris,
Astrid Huisman

De voorzitter,
Nico Slagter

RECREATIESCHAP

WESTFRIESLAND

Jaarstukken 2016

Inhoud

1. Jaarverslag	3
1.1 Algemeen	3
1.2 Programmaverantwoording	4
1.2.1 Programma 1 - Recreatieterreinen	4
1.2.2 Programma 2 - Recreatieve netwerken	5
1.2.3 Programma 3 - Algemeen beheer en beleid	5
1.2.4 Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	7
1.3 Paragrafen	8
1.3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	8
1.3.2 Onderhoud kapitaalgoederen	10
1.3.3 Financiering	11
1.3.4 Bedrijfsvoering	12
1.3.5 Rechtmatigheid	12
2. Jaarrekening	13
2.1 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting	13
Overzicht van baten en lasten	13
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	13
Onvoorzien	14
Overzicht incidentele baten en lasten	14
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	15
Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	15
2.2 De balans	17
2.3 Toelichting op de balans per 31 december 2016	20
Bijlage	26
- Tabel bijdrage per deelnemer	

1. Jaarverslag

Voor u liggen de jaarstukken. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. In dit eerste hoofdstuk vindt u het jaarverslag met de programmaverantwoording en de paragrafen.

1.1 Algemeen

In het jaar 2016 is er een aantal belangrijke gebeurtenissen geweest. Gebeurtenissen met invloed op organisatorisch, financieel en beleidsmatig vlak. Verder heeft het Recreatieschap gewerkt aan zijn dagelijks takenpakket, dat voornamelijk is gericht op het beheer en onderhoud van de recreatieterreinen en voorzieningen als de fiets-, wandel- en vaarnetwerken.

Het Recreatieschap is op 22 februari 2016 gestart op zijn nieuwe locatie in het gemeentehuis van Stede Broec. Het oude kantoor op de Zesstedenweg is daarmee definitief verleden tijd. De verhuizing naar een ruimte in het gemeentehuis van Stede Broec was een logische stap. Het aantal medewerkers was dusdanig afgenomen dat een eigen kantoor niet meer nodig was. Maar hiermee is ook een stap gezet in het nog efficiënter samenwerken met de SED organisatie die de ondersteuning van de PIOFAH-taken (personeel, inkoop, organisatie, financiën, automatisering en huisvesting) levert.

Op 1 juli 2016 nam de directeur/secretaris van het Recreatieschap afscheid. Het algemeen bestuur heeft vervolgens besloten om de gekoppelde functie te splitsen in die van directeur en secretaris. De directeursfunctie is gekoppeld aan die van de beleidsmedewerker van het Recreatieschap. De functie van bestuurssecretaris wordt vervuld door de gemeentesecretaris van Stede Broec.

Op het beleidsniveau is er een belangrijk besluit genomen. Het Natuur- en Recreatieplan Westfriesland en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zijn vastgesteld. Het Natuur- en Recreatieplan is de visie en de koers voor de toekomst van het Recreatieschap. De besluitvorming heeft plaatsgevonden in de tweede helft van het jaar. Na de vaststelling zijn de eerste stappen gezet om tot uitvoering te komen. Er is onder andere gestart met de ontwikkeling van de Toeristische Overstappunten (TOP's) en een betere recreatieve koppeling tussen de Weelen en het Streekbos.

Op financieel vlak is er één onderwerp dat van grote invloed was. Dat was de vervroegde verkoop van de camping de Ursemmerplas. Om tal van redenen heeft de koper het Recreatieschap verzocht de verkoop naar voren te verschuiven. Het bestuur heeft ingestemd met dit verzoek en dit heeft er toe geleid dat de camping per 1 november 2016 is overgedragen en de koopsom door het Recreatieschap is ontvangen. De gevolgen van deze vervroegde verkoop zijn verwerkt in de najaarsrapportage 2016. In deze jaarrekening wordt de verdere toelichting op de gevolgen hiervan gegeven.

Overzicht beleidsdoelen

Het volgende schema bevat een overzicht van de beleidsdoelen uit de begroting 2016. Aangegeven is of deze doelen wel, niet of deels zijn behaald. Wanneer doelen deels of niet zijn behaald is een toelichting gegeven. Dat is ook gedaan wanneer dit ter verduidelijking van de taak is. De beleidsdoelen van het Recreatieschap staan in de programma's een tot en met drie in de begroting 2016.

Beoogde beleidsdoelen	Wel, deels of niet behaald	Toelichting
Programma 1 - Recreatieterreinen		
<i>Algemeen: Onderhoud en beheer van de openluchtrecreatieterreinen</i>		De locatie Ursemmerplas is hierin buiten beschouwing gelaten omdat deze per 2015 is verpacht en in november 2016 is verkocht.
Onderhoud en beheer aan stranden, speel- en ligweiden	Wel	
Onderhoud en beheer aan park- en speelmeubilair	Wel	
Onderhoud aan wegen, paden en openbare parkeerterreinen	Wel	
Onderhoud van (toilet)gebouwen	Wel	
Onderhoud en beheer aan bruggen en steigers, duikers en in- en uitlaatplaatsen	Wel	
Bagger en schouwwerkzaamheden in en langs sloten	Wel	
Beheer van zwemwaterlocaties op eigen terreinen en terreinen van derden	Wel	
Programma 2 - Recreatieve netwerken		
Het beheer en onderhoud van de bebording van het wandelnetwerk	Wel	
Het beheer en onderhoud van de bebording van het vaarroutenetwerk	Wel	
Het beheer en onderhoud van de bebording van het fietsroutenetwerk	Wel	
Uitbreiden en ontwikkelen van het wandelnetwerk	Niet	In 2016 zijn voorbereidende gesprekken geweest met een partij die deze werkzaamheden voor ons kan uitvoeren. In 2017 zal dit verder uitgewerkt worden.
Uitbreiden en ontwikkelen van het vaarroutenetwerk	Deels	In 2016 zijn de voorbereidingen getroffen om de bewegwijzering te vernieuwen. Door technische problemen (met de bewegwijzering) en personele capaciteit zal dit in 2017 hervat worden.
Uitbreiden en ontwikkelen van het fietsroutenetwerk	Wel	In 2016 is het fietsroutenetwerk geactualiseerd.
Secretariaat en uitvoering van taken voor de Beheerstichting Fietsroutenetwerk Noord-Kennemerland en Westfriesland	Wel	Zie bovenstaand punt.
Programma 3 - Algemeen beheer en beleid		
Opstellen beleid in de vorm van het Natuur- en Recreatieplan Westfriesland	Wel	
Opstellen en vaststellen Uitvoeringsprogramma	Wel	
Uitvoering Uitvoeringsprogramma (projecten 2016)	Deels	Een aantal projecten is vanwege gebrek aan capaciteit niet gerealiseerd. Mede ook omdat het Uitvoeringsprogramma pas in het derde kwartaal van 2016 is vastgesteld.

1.2 Programmaverantwoording

1.2.1 Programma 1 - Recreatieterreinen

Wat hebben we bereikt?

Het beheer en onderhoud van de terreinen is een corebusiness van het Recreatieschap. Het beheer van de ruim 300 hectare aan recreatiegebieden is primair gericht op de recreatie maar waar het kan doen wij dat zo natuurlijk mogelijk. In de praktijk komt dat neer om extensief/natuurlijk waar het kan, intensief waar het moet. Op deze manier beheert het Recreatieschap zijn terreinen zo efficiënt mogelijk om aantrekkelijke openbare openluchtrecreatieterreinen te hebben en te behouden voor de eigen inwoners, dagjesmensen en verblijfsrecreanten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het Recreatieschap heeft ook in 2016 zijn ruim 300 hectare aan recreatieterrein beheerd. Het zijn terreinen die intensief gebruikt worden. Omdat de inrichting daar ook op is gericht, is het beheer intensief en veelomvattend. De terreinen bevatten kilometers wandel- en fietspaden, vele bruggen en steiger, parkmeubilair en waterlopen en open waterpartijen.

Daarnaast zijn een aantal facetten van het beheer onderhevig aan wet- en regelgeving. Zo worden zwemstranden in het seizoen dagelijks gekeurd en intensief beheerd om deze aan de regels van de Europese zwemwaterwetgeving te laten voldoen. Naast de zwemlocatie op onze eigen terreinen voert het Recreatieschap ook het zwemwaterbeheer voor de locaties van gemeenten. Boomveiligheid is ook een onderwerp dat steeds meer aandacht vraagt en inspanning vergt. Bezoekers moeten veilig kunnen recreëren, zonder kans op letsel door afvallende takken. Daar moet aantoonbaar aandacht voor zijn. Ook geldt wetgeving voor de speeltoestellen op de terreinen van het Recreatieschap.

Tot slot zijn er in 2016 ongeveer 40 evenementen en activiteiten geweest op de terreinen van het Recreatieschap. Het gaat om grote sportevenementen zoals de Delta Lloyd Regatta, een nieuwjaarsduik in het Streekbos, de Unicef-run, maar ook kofferbakmarkten en kleinere activiteiten zoals sportdagen van scholen. Het Recreatieschap levert zijn inspanningen om deze evenementen te laten plaatsvinden zonder dat dit schade oplevert aan en overlast op de terreinen.

1.2.2 Programma 2 - Recreatieve netwerken

Wat hebben we bereikt?

Het Recreatieschap beheert drie soorten recreatieve netwerken. Die voor het fietsen, varen en wandelen. Het basisbeheer is veelal uitbesteed aan daarin gespecialiseerde aannemers. Maatwerk en urgente zaken pakt het Recreatieschap zelf op. Door goed beheer biedt het Recreatieschap recreanten en toeristen een kwalitatief routenetwerk waar ontspannen, actief en veilig kan worden gewandeld, gevaren of gefietst.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het wandelnetwerk is in 2016 niet verder uitgebreid. Het beheer is daar gericht op het in stand houden van de bewegwijzering. Verdere uitbreiding van het netwerk is gepland voor 2017 en verder.

Het fietsroutenetwerk is in 2016 geactualiseerd. Deze actualisatie is uitgevoerd voor de regio Westfriesland en Noord-Kennemerland. De actualisatie is uitgevoerd door het Recreatieschap in opdracht van en voor kosten van de beheerstichting van het Fietsroutenetwerk in Westfriesland en Noord-Kennemerland. Het Recreatieschap voert het beheer van de stichting. Het beheer is gericht op instandhouding van de bewegwijzering.

Het vaarroutenetwerk in Westfriesland is in 2016 in kaart gebracht voor het vernieuwen van de bewegwijzering. Hierbij is fysiek en qua vormgeving afgestemd met de aangrenzende regio's. Hiermee is de aanzet gegeven voor een bovenregionaal provinciaal dekkend vaarroutenetwerk voor sloepen en de kleine recreatievaart.

In 2016 is het Recreatieschap ook gestart met de realisatie van Toeristische Overstappunten (TOP's). TOP's zijn startpunten voor de verschillende routenetwerken waar toeristen en recreanten informatie kunnen vinden over het gebied en de aanwezige recreatieve voorzieningen. Bij TOP's is altijd horeca in de buurt en er zijn openbare parkeervoorzieningen aanwezig. Enkele TOP's worden uitgerust met drinkwatertappunten. TOP's bieden ook de mogelijkheid om van het ene netwerk op het ander over te stappen

1.2.3 Programma 3 - Algemeen beheer en beleid

Wat hebben we bereikt?

Het algemeen bestuur heeft op 7 juli 2016 het Natuur- en Recreatieplan Westfriesland en het bijbehorende uitvoeringsprogramma vastgesteld. Het Natuur- en Recreatieplan is opgesteld in nauwe samenwerking met de regio. Het is daarmee een plan geworden dat niet alleen van het Recreatieschap is, maar van de gehele regio. Het draagt bij aan de realisatie van de ambities uit het Pact van Westfriesland. Bij het opstellen van het plan is deze koppeling dan ook nadrukkelijk gelegd. Met de vaststelling van het plan is de koers uitgezet naar de toekomst. De uitvoering is de volgende - en nog veel grotere - stap die moet worden gezet. Bij de uitvoering is ook een grote rol weggelegd voor de gemeenten en andere (beherende)partijen in de regio.

In 2016 is gestart met de uitvoering van de eerste plannen uit het uitvoeringsprogramma. Enkele projecten zijn ook al afgerond.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het uitvoeringsprogramma maakt onderscheid in een aantal categorieën projecten. Projecten in de categorie 'Algemeen' waar mee is gestart is de realisatie van TOP's, aangepast beheer ten behoeve van de biodiversiteit en er zijn in 2016 al zwemwaterlocaties in de gemeente Hoorn beheerd door het Recreatieschap. De opwaardering van de haven in Wijdenes is in 2016 grotendeels afgerond.

Bij de routes is in 2016 voor het wandelen de focus gelegd op het vergroten van de beleving van de routes. Een verhaal geeft een extra dimensie aan een route en de beleving ervan. In 2016 is gestart met het onderzoeken van de verschillende mogelijkheden. Bij de uitvoering zal aansluiting worden gezocht met DMO Holland Boven Amsterdam en projecten als de Westfriesse Omringdijk.

Het wandelnetwerk is in 2016 niet verder uitgebreid. Wel is het beheer dat het Recreatieschap uitvoert voor het netwerk sinds 2016 uitgebreid met het beheer van een beperkt aantal graspaden op dijken en kades die anders overwoekeren.

In 2016 is gewerkt aan de vaarroutes in en langs Westfriesland. Voor het netwerk in Westfriesland is gestart met de realisatie van nieuwe bewegwijzering. Maar ook op beleidsmatig vlak door deze een prominente rol te geven in de visie op waterrecreatie van de provincie. De routes langs Westfriesland betreffen de routes in het Beleidsvisie Recreatietoervaartnet (BRTN). Deze routes zijn geschikt voor de grotere sloepen en kajuitboten. Er is vooral inzet geweest voor de beoogde route Rustenburg-Verlaat. Door inzet van het Recreatieschap is deze route als BRTN ambitie opgenomen op de BRTN. Om een formele status te verkrijgen moeten aanvullende beheerafspraken worden gemaakt. Deze eerste stap maakt de weg naar subsidie mogelijk en bedt de route in in het vaarbeleid bij de instanties. In 2016 is een raming gemaakt voor het oplossen van de meest fundamentele knelpunten in de route en is een oproep gedaan naar vrijwilligers die de brug en sluis in de route willen bedienen. Wij hopen daar in 2017 een vervolg aan te geven door het brug- en sluisbeheer te verbeteren en stappen te zetten in het oplossen van de knelpunten.

Tot slot zijn in het uitvoeringsprogramma ook projecten opgenomen die betrekking hebben op de recreatieterreinen. Zo is gewerkt aan de verbetering van de recreatieve samenhang van het Streekbos en de Weelen. Deze werkzaamheden worden begin 2017 uitgevoerd. Twee terreinen zijn in 2016 opgewaardeerd. Namelijk de Leijen waar de toiletten zijn verbeterd, het strand is opgeknapt en de toegankelijkheid voor mindervaliden is verbeterd. Het andere terrein is de Haven in Wijdenes waar de kades zijn aangepast, parkeervoorziening is gerealiseerd en een boothelling is gemaakt. Voor de locaties Schellinkhout en de Vooroever is in 2016 ingezet op het officieel toestaan van het kitesurfen. Mede door de inzet van het Recreatieschap zijn deze locaties opgenomen in het Natura 2000 beheerplan. Als ook Rijkswaterstaat het kiten op die locaties in zijn beleid opneemt, is het kitesurfen op die locaties officieel geregeld.

Vanzelfsprekend voert het Recreatieschap ook zijn dagelijkse beleids- en projectmatige taken uit. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om gevraagde en ongevraagde advisering en belangenbehartiging ten behoeve van de recreatie in Westfriesland in de breedste zin van het woord.

1.2.4 Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

U vindt hier geen toelichting over 'wat hebben we bereikt' en 'wat hebben we daarvoor gedaan'. Dit programma bevat enkel de ramingen en verantwoordingen voor het budget onvoorzien en de bijdragen van de deelnemende gemeenten.

Wat heeft het gekost?

Product	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk 2016
<i>Lasten</i>			
Programma 1 - Recreatieterreinen	949.000	1.059.000	1.013.000
Programma 2 - Recreatieve netwerken	38.000	99.000	91.000
Programma 3 - Algemeen beheer en beleid	382.000	411.000	449.000
Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	40.000	21.000	0
Totaal lasten	1.409.000	1.591.000	1.553.000
<i>Baten</i>			
Programma 1 - Recreatieterreinen	411.000	1.867.000	2.006.000
Programma 2 - Recreatieve netwerken	13.000	13.000	47.000
Programma 3 - Algemeen beheer en beleid	7.000	7.000	0
Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.061.000	1.061.000	1.081.000
Totaal baten	1.492.000	2.947.000	3.134.000
Totaal saldo van baten en lasten	83.000	1.357.000	1.581.000
Mutatie reserves			
Toevoeging reserves	190.000	888.000	908.000
Onttrekking reserves	107.000	773.000	615.000
Totaal mutaties reserves	-83.000	-115.000	-293.000
Gerealiseerd resultaat	0	1.242.000	1.288.000
	(neutraal)	(voordelig)	(voordelig)

Toelichting afwijking begroting na wijziging 2016 en jaarrekening 2016 (gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten)

Opsomming van de voornaamste verschillen (> € 10.000)

Algemeen

- De kapitaallasten zijn lager omdat de de rentelasten lager zijn en de investering fietspad Amsterdam-Hoorn nog niet heeft plaatsgevonden. 30.000 V

Programma 1 - Recreatieterreinen

- Personeelslasten (zie ook programma 3). 49.000 V
- Incidenteel budget ontwikkeling natte natuur. Voorgesteld wordt dit budget via de resultaatbestemming beschikbaar te stellen in 2017. 34.000 V

- Uitvoeringskosten Natuur- en recreatieplan. Er was in 2016 incidenteel budget beschikbaar voor de realisatie van een recreatieve samenhang Streekbos-Weelen. Dit project is in 2016 nog niet in uitvoering gebracht. 46.000 V

- Kwijting kosten Ursemmerplas. 28.000 V

Programma 2 - Recreatieve netwerken

- Uitvoeringskosten Natuur- en recreatieplan. Diverse projecten zijn nog niet gerealiseerd in 2016. 20.000 V
- Subsidie Toeristische opstappunten. 13.000 V

Programma 3 - Algemeen beheer en beleid

- Personeelslasten (zie ook programma 1). -52.000 N
- Incidenteel budget ontwikkeling algemene folders en vaarfolders. 10.000 V

Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

- Onvoorzien. 21.000 V
- Rente opbrengst eigen vermogen was niet geraamd. 20.000 V

Overige verschillen 5.000 V

Totaal verschil van saldo en baten 224.000 V

1.3 Paragrafen

Artikel 26 BBV schrijft voor dat in het jaarverslag dezelfde paragrafen opgenomen moeten worden als die in de begroting opgenomen zijn. Van belang zijn de volgende paragrafen:

- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- onderhoud kapitaalgoederen

Wij hebben hieraan een (niet verplichte) paragraaf rechtmatigheid toegevoegd.

1.3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Een definitie van weerstandsvermogen is de mate waarin het Recreatieschap in staat is substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit in gevaar komt. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen moet de weerstandscapaciteit worden gezien in relatie tot mogelijke risico's.

De weerstandscapaciteit bestaat uit vrij aanwendbare middelen, onbenutte inkomsten-bronnen en bezuinigingsmogelijkheden. Tot de vrij aanwendbare middelen horen alle reserves met een vrij aanwendbaar karakter.

Hieronder een overzicht van de vrij aanwendbare middelen:

Overzicht vrij aanwendbare middelen	bedragen in euro's
	31-12-2016
Algemene bedrijfsreserve	31.000
Resultaat 2016	1.288.000
Reserve gelabelde en in uitvoering zijnde projecten	253.000
Totaal	1.572.000

Risicoanalyse Recreatieschap Westfriesland

Om de risico's binnen het Recreatieschap in beeld te brengen is er door de controller van de SED organisatie eind 2016 een bijeenkomst georganiseerd waarin het personeel is geïnformeerd over risicomanagement. De nadruk hierin ligt vooral in de bewustwording. Pas als er bewustwording is, kan ook op worden geanticipeerd op mogelijke risico's en gewerkt worden aan het voorkomen ervan. In 2017 wordt aan het algemeen bestuur een nota risicobeheersing voorgelegd ter vaststelling.

Het is zaak om de concrete risico's in beeld te brengen. De risico's zijn geïnventariseerd en uitgewerkt. Bij het uitwerken is gebruik gemaakt van een methode waarbij de kans op het voorkomen van het risico en de financiële gevolgen worden gekwantificeerd en leiden tot een 'risicocijfer'. Risico's met een cijfer boven de drempelwaarde van 15 worden opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de jaarstukken.

Door het Recreatieschap zijn de volgende risico's nader uitgewerkt:

1. Het uittreden van één van de gemeenten uit gemeenschappelijke regeling;
2. Langdurige afwezigheid van een werknemer door ziekte;
3. Het ontbreken van vastgestelde beheerplannen.

Geen van de genoemde risico's had een risicocijfer dat hoger was dan de drempelwaarde. Zodoende zijn in deze risicoparagraaf geen risico's opgenomen met het nemen van maatregelen als doel. Jaarlijks zal de risicoanalyse geëvalueerd, herzien en al dan nodig aangepast worden. Tot de overdracht van de verkoop van de camping de Ursemmerplas, leverde die verkoop het hoogst ingeschatte risico. Het risico daar was dat ondanks een bankgarantie, de kopende partij zich zou kunnen terugtrekken. Op dat moment had het Recreatieschap een camping die twee jaar door een andere partij was gerund, terug in beheer moeten nemen en opnieuw in de markt moeten zetten. Dit zou nadelige financiële en organisatorische gevolgen hebben.

Financiële kengetallen

Vanaf het jaarverslag 2015 is het verplicht om in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing te rapporteren over financiële kengetallen. Dit wordt middels de onderstaande tabel gedaan.

Jaarverslag	Verloop van de kengetallen		
	Kengetallen	Werkelijk 2015	Begroting 2016
1. a. netto schuldquote	170%	-	-39%
b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	148%	-	-50%
2. solvabiliteitsrisico	30%	-	49%
3. structurele exploitatieruimte	-3%	-	3%
4. grondexploitatie	nvt	nvt	nvt
5. belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

Toelichting kengetallen

1. a. De netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Als kritische grens wordt 100% aangehouden (bron: VNG). De gemeenschappelijke regeling zit hier in tegenstelling tot 2015 ver onder. Dit wordt veroorzaakt doordat de gemeenschappelijke regeling camping Ursemmerplas heeft verkocht. Hierdoor was er sprake van een aanzienlijk verlaging van de materiële vaste activa, en een toename van het eigen vermogen. Een verhouding die er in 2015 juist voor zorgde dat dit percentage ruim boven de 100% uitkwam.
b. Zie bovenstaande.
2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeenschappelijke regeling bestaat uit de reserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. De gemiddelde solvabiliteit voor alle gemeenten is circa 40% (bron: CBS). Door de verkoop van camping Ursemmerplas is dit percentage ten opzichte van 2015 gestegen.
3. Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeenschappelijke regeling heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. De gemeenschappelijke regeling heeft structureel lagere lasten dan baten in 2016. Hierdoor is het percentage positief.
4. Niet van toepassing.
5. Niet van toepassing.

1.3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de realisatie van de uitvoering van het beleid ten aanzien van het onderhoud van kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. Voor de dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de kapitaalgoederen is een reserve Kapitaalgoederen gevormd. Jaarlijks wordt een bedrag gestort in dereserve ter dekking van de geraamde kosten voor groot onderhoud aan wegen, riolering, waterwegen, bruggen en groen.

Jaarlijks heeft het Recreatieschap te kampen met vandalisme. Veelal beperkt zich dat tot kleine zaken, maar het gebeurt ook dat complete brugleuningen, picknickbanken of speeltoestellen worden gesloopt. Ook ontstaat er soms schade door inbraak(pogingen). Dit leidt tot hogere onverwachte kosten. Ook in 2016 is dat het geval geweest. De herstelkosten zijn in 2016 gedekt uit bestaande budgetten.

Ontwikkeling reserves Kapitaalgoederen				
Omschrijving	2016	2017	2018	2019
<i>Stand per 1 januari</i>				
Reserve Kapitaalgoederen	132.000	210.000	193.000	158.000
Vermeerderingen:				
- Storting	180.000	100.000	100.000	100.000
- Bespaarde rente	5.000	0	0	0
Verminderingen	107.000	117.000	135.000	134.000
Stand per 31 december	210.000	193.000	158.000	124.000
Totaal				

1.3.3 Financiering

Het recreatieschap hanteert het treasurybeleid van de gemeente Stede Broec.

Door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën is aan de Gemeenschappelijke regeling recreatieschap Westfriesland per brief van 30 december 2013 medegedeeld dat zij zijn vrij gesteld van schatkistbankieren. Op verzoek van het Recreatieschap Westfriesland is dit herzien. Op 18 november 2016 hebben wij daartoe van het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën de Rekening Courant overeenkomst ontvangen. De regeling is pas ingegaan na de feitelijke totstandkoming van de werkrekening bij de Bank Nederlandse Gemeente in januari 2017.

Kasgeldlimiet

De begrenzing van de renterisico's op de kortlopende middelen (< 1 jaar) vindt plaats door het vaststellen van een kasgeldlimiet. Deze limiet is door de minister van financiën vastgesteld op 8,2% van het begrotingstotaal. Voor 2016 was de begrote kasgeldlimiet € 116.000 (8,2% van € 1.409.000). De gemiddelde netto-vlottende schuld dient hieronder te blijven. In 2016 is de limiet niet overschreden.

Renterisiconorm

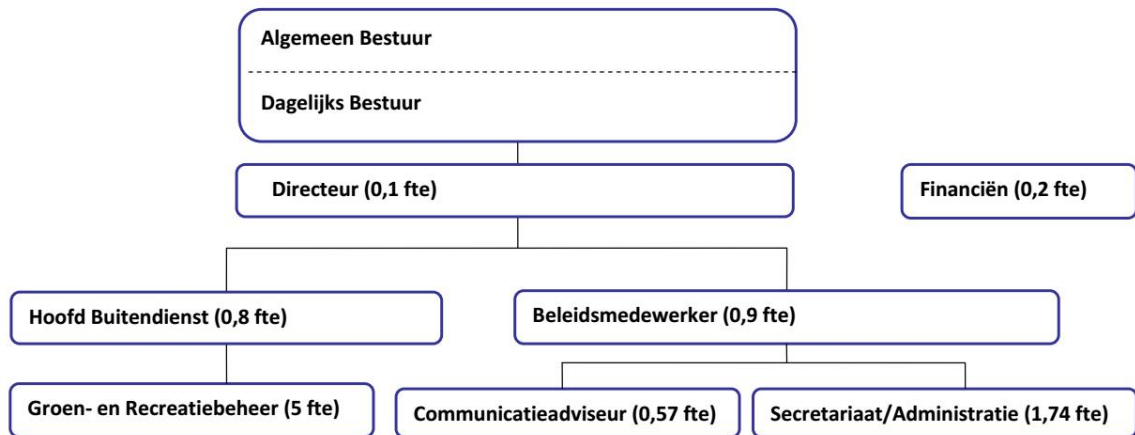
De begrenzing van de renterisico's op de gemeentelijke langlopende middelen (> 1 jaar) vindt plaats door het vaststellen van een renterisiconorm. Deze norm is door de Minister van financiën vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Doelstelling van de renterisiconorm is, dat de leningenportfeuille zo moet worden gespreid, dat de renterisico's, die gelopen gelopen worden, gelijkmatig over de jaren worden gespreid. In 2016 is de norm niet overschreden.

1.3.4 Bedrijfsvoering

Personeelsformatie en organisatieopbouw

Organogram 2016

Het organogram geeft een beeld van de personeelsformatie en organisatieopbouw. Hierin zijn onderstaande mutaties verwerkt. In 2016 is er verloop geweest in de personeelsformatie en organisatieopbouw bij het Recreatieschap.

Op de afdeling Groen- en Recreatiebeheer is een medewerker per 1 december met pensioen gegaan. Op zijn vertrek was al geanticipeerd door het aantrekken van een nieuwe medewerker in 2016.

Op 1 juli 2016 nam de directeur/secretaris van het Recreatieschap (8 uur per week / 0,2 fte) afscheid. Het algemeen bestuur heeft besloten om de functie te splitsen in die van directeur (4 uur / 0,1 fte) en secretaris (4 uur / 0,1 fte). De directeursfunctie is gekoppeld aan die van de beleidsmedewerker van het Recreatieschap. De functie van bestuurssecretaris wordt vervuld door de gemeentesecretaris van Stede Broec. De ontstane financiële ruimte kan deels worden ingezet voor personele inhuur ten behoeve van beleid en projecten.

Facilitaire organisatie

Vanaf 1 januari 2015 verzorgt de SED-organisatie de facilitaire ondersteuning. Onder de facilitaire ondersteuning vallen alle zogenaamde PIOFAH-taken (personeel, inkoop, organisatie, financiën, automatisering en huisvesting).

In januari 2017 zijn de afspraken over facilitaire ondersteuning door SED aan het Recreatieschap opnieuw vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst. Daarmee zijn de afspraken concreet gemaakt en gespecificeerd. De dienstverleningsovereenkomst treedt in werking met terugwerkende kracht per 1 januari 2016. De dienstverleningsovereenkomst bevat een producten- en dienstencatalogus waarin de te leveren diensten en producten zijn vastgelegd.

1.3.5 Rechtmatigheid

Analyse begrotingsrechtmatigheid

Er is sprake van een kostenoverschrijding op programma 3. De begroting is echter vastgesteld op basis van totale lasten en baten. Er is dus geen sprake van een financiële onrechtmatigheid op de programma's.

De toevoegingen aan de reserves zijn hoger dan de gewijzigde begroting. Aan deze mutaties op de reserves ligt een bestuursbesluit ten grondslag. Hier is dan ook geen sprake van een onrechtmatigheid.

2. Jaarrekening

Dit tweede hoofdstuk bevat de jaarrekening met het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en een toelichting op deze cijfers. Ook bevat dit hoofdstuk de balans en de toelichting daarop.

2.1 Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Overzicht van baten en lasten

In dit onderdeel treft u een financiële verantwoording aan, waarbij is opgenomen:

- de geraamde lasten en de werkelijke lasten per programma;
 - de geraamde baten en de werkelijke baten per programma;
 - de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
 - het gerealiseerde resultaat;
- een analyse van de verschillen tussen geraamde cijfers en werkelijke cijfers is opgenomen in het jaarverslag (zie bladzijde 8).

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk 2016
Product			
<i>Lasten</i>			
Programma 1 - Recreatieterreinen	949.000	1.059.000	1.013.000
Programma 2 - Recreatieve netwerken	38.000	99.000	91.000
Programma 3 - Algemeen beheer en beleid	382.000	411.000	449.000
Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	40.000	21.000	0
Totaal lasten	1.409.000	1.591.000	1.553.000
<i>Baten</i>			
Programma 1 - Recreatieterreinen	411.000	1.867.000	2.006.000
Programma 2 - Recreatieve netwerken	13.000	13.000	47.000
Programma 3 - Algemeen beheer en beleid	7.000	7.000	0
Programma 4 - Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.061.000	1.061.000	1.081.000
Totaal baten	1.492.000	2.947.000	3.134.000
Totaal saldo van baten en lasten	83.000	1.357.000	1.581.000
Mutatie reserves			
Toevoeging reserves	190.000	888.000	908.000
Onttrekking reserves	107.000	773.000	615.000
Totaal mutaties reserves	-83.000	-115.000	-293.000
Gerealiseerd resultaat	0	1.242.000	1.288.000
	(neutraal)	(voordelig)	(voordelig)

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

Onvoorzien

In onderstaand overzicht wordt inzicht gegeven in het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien. In de primitieve begroting 2016 is een bedrag opgenomen van € 40.000.

Verloop post onvoorzien		
datum vergadering	Omschrijving	bedrag
Algemeen Bestuur		
17-12-2015	Saldo Onvoorzien 1 januari 2016	40.000
	1e wijziging begroting 2016 (EJR2015)	13.000
22-9-2016	<i>Mutaties 2016</i>	
	Onderzoek gebruik Recreatieterreinen	-4.000
15-12-2016	Incidentele dekking uitvoering Natuur- en recreatieplan	-8.000
15-12-2016	Incidentele dekking controleposten	-20.000
	Saldo Onvoorzien 31 december 2016	21.000

Overzicht incidentele baten en lasten

In 2016 zijn er incidentele lasten en baten geweest. Deze worden in onderstaand overzicht weergegeven.

Incidentele budgetten		Bedragen in euro's	
Programma	Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk
<u>Incidentele lasten</u>			
Kostenplaats	Actualisatie Landschapsplan	23.000	22.000
Kostenplaats	Rondgang gemeenteraden	5.000	4.000
Kostenplaats	Ontwikkeling algemene vaarfolder	10.000	0
Kostenplaats	Aanschaf rotorkopeg (onkruidfrees)	4.000	4.000
Programma 1	Afboeken boekwaarde keuken Paviljoen Streekbos	50.000	50.000
Programma 1	Onderzoek gebruik recreatieterreinen	4.000	4.000
Programma 1	Werkzaamheden haven Wijdenes	0	20.000

Programma 1	Ontwikkeling natte natuur	34.000	0
Programma 1	NRP: Recreatieterreinen	46.000	0
Programma 1	Kosten Kapitaalgoederen	110.000	107.000
Programma 1 en 2	Kwijting kosten Ursemhof	0	-28.000
Programma 2	Vaarroute Rustenburg-Verlaat	15.000	8.000
Programma 2	Doorbetaling subsidie Fietsroutenetwerk	0.000	23.000
Programma 2	Ontwikkeling vaarrouthenetwerk	5.000	5.000
Programma 2	NRP: Recreatieterreinen	39.000	21.000
<i>Mutaties reserves</i>			
Programma 1 en 2	Storting reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan	787.000	788.000
Programma 1	Storting reserve Kapitaalgoederen	100.000	100.000
<u>Incidentele baten</u>			
Kostenplaats	Inruil bedrijfsauto 93-BN-BL	0	1.000
Programma 1	Boekwinst verkoop camping Ursemmerplas	1.667.000	1.666.000
Programma 1	Bijdrage in kosten werkzaamheden haven Wijdenes	0	20.000
Programma 2	Subsidie Fietsroutenetwerk	0	23.000
Programma 2	NRP: subsidie Toeristische Opstappunten	0	13.000
<i>Mutaties reserves</i>			
Programma 1	Vrijval reserve kapitaallasten activa camping	492.000	492.000
Programma 1 en 2	Onttrekking reserve Natuur- en recreatieplan	84.000	8.000
Programma 1 en 2	Onttrekking reserve Kapitaalgoederen	110.000	107.000
Programma 2	Onttrekking reserve Gelabelde en in uitvoering zijnde projecten	15.000	8.000
Diversen	Onttrekking reserve Transitorische budgetten	77.000	0

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Structurele toevoegingen

Er zijn geen structurele toevoegingen aan de reserves.

Structurele onttrekkingen

Onderstaande onttrekking is ter dekking van de kapitaallasten van het paviljoen Streekbos.

Onttrekking aan de reserves	Raming begrotingsjaar na wijziging	Waarvan structureel	Realisatie begrotingsjaar	Waarvan structureel
Reserve kap.lasten Paviljoen Streekbos	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal	1.000	1.000	1.000	1.000

Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi) publieke sector (WNT) heeft de gemeenschappelijke regeling zich gehouden aan de beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Bezoldigingscomponent	R.M.. Reus *)	K.G.J. Schoenaker	Leden algemeen bestuur **)
Bezoldiging	€ 10.791	€ 4.401	
Functie	directeur	directeur	
Duur dienstverband in het boekjaar	Externe inhuur voor de periode van 1-1-2016 t/m 30-6-2016	Externe inhuur voor de periode van 1-7-2016 t/m 31-12-2016	
Omvang dienstverband	0,22 fte	0,11 fte	
De in het boekjaar verrichte uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband			
Het jaar waarin het dienstverband is geëindigd	2016		
Verplichte motivering ingeval van overschrijding van de WNT			
Norm	19.834	16.000	

*) Aan dhr. R.M. Reus wordt geen bezoldiging verstrekt. Dit is een onderdeel van de vergoeding voor dienstverlening vanuit de SED-organisatie. De omvang van het dienstverband is daarbij bepaald op basis van (niet geformaliseerd) 8 uur per week (op basis van een fulltime dienstverband van 36 uur per week).

**) Leden Algemeen bestuur:

- N.C.P. Slagter (tevens voorzitter dagelijks bestuur)
- V. Reus
- B.A. Tap (tevens lid dagelijks bestuur)
- H.P.F. Nederpelt
- G.J.A.M. Nijpels
- R. De Jong (tot 21 september 2016)
- G. Wijnne (vanaf 6 december 2016)
- C.M. van de Pol (tevens lid dagelijks bestuur)

De AB/DB-leden zijn onbezoldigd.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

In 2016 is geen sprake van een Vpb last voor het Recreatieschap Westfriesland.

2.2 De balans

Balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	1.258	3.567
Investerings met een economisch nut	1.237	3.542
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	21	25
Financiële vaste activa	346	350
Leningen aan:		
openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	346	350
Totaal vaste activa	1.604	3.917
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	69	275
Vorderingen op openbare lichamen	65	103
Overige vorderingen	4	172
Liquide middelen	4154	1
Kassaldi	1	1
Banksaldi	4.153	0
Overlopende activa.	8	20
overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	8	20
Totaal vlottende activa	4.231	296
Totaal generaal	5.835	4.213

(bedragen x € 1.000)				
PASSIVA	31-12-2016		31-12-2015	
Vaste passiva				
Eigen vermogen		2.835		1.254
Algemene reserve	31		30	
Bestemmingsreserves	1.516		976	
Gerealiseerde resultaat	1.288		248	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		2.588		2.688
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	2.588		2.688	
Totaal vaste passiva		5.423		3.942
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		321		196
Banksaldi	0		22	
Overige schulden	321		174	
Overlopende passiva		91		75
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	24		64	
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren				
- overige Nederlandse overheidslichamen	59		0	
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.	8		11	
Totaal vlottende passiva		412		271
Totaal generaal		5.835		4.213
Gewaarborgde geldleningen		0		0
Garantstellingen		0		0

Vaste activa

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Afschrijvingstermijnen	
Investerings met economisch nut	Afschrijvingstermijnen
Automatiseringsproducten	3 t/m 5 jaar
Inventaris	10 jaar
Speeltoestellen	10 jaar
Schuren en steigers	10 t/m 15 jaar
Renovatie gebouwen	20 jaar
Nieuwbouw gebouwen	40 jaar
Technische installaties in gebouwen	15 jaar

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken. De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Afschrijvingstermijnen	
Investerings met maatschappelijk nut	Afschrijvingstermijnen
Straatwerk en beschoeiing	10 jaar

Financiële vaste activa

Leningen aan openbare lichamen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

Voorraden

De handelsgoederen worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

2.3 Toelichting op de balans per 31 december 2016

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Materiële vaste activa	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Investerings met een economisch nut	1.237.000	3.542.000
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	21.000	25.000
Totaal	1.258.000	3.567.000

Investerings met economisch nut

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Materiële vaste activa met economisch nut	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Gronden en terreinen	272.000	1.504.000
Bedrijfsgebouwen	788.000	1.612.000
Vervoermiddelen	85.000	101.000
Machines, apparaten en installaties	52.000	110.000
Overige materiële vaste activa	40.000	215.000
Totaal	1.237.000	3.542.000

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer. Bij de reserves is aangegeven welke reserves beschikbaar zijn er dekking van de kapitaalslasten.

Investerings met een economisch nut	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	1.504.000		1.230.000	2.000			272.000
Bedrijfsgebouwen	1.612.000		801.000	23.000			788.000
Vervoermiddelen	101.000	13.000	13.000	16.000			85.000
Machines, apparaten en installaties	110.000		49.000	9.000			52.000
Overige materiële vaste activa	215.000		165.000	10.000			40.000
Totaal	3.542.000	13.000	2.258.000	60.000	0	0	1.237.000

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld.

Investerings 2016	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2016
Auto	16.000	13.000
Bladblaasmachine	5.600	*2.700
Totaal	21.600	15.700

*Het werkelijk besteed bedrag van de bladblazer wordt hier wel genoemd, maar het bedrag is < € 5.000 en wordt niet geactiveerd. Het bedrag vindt men daarom niet terug in de activa.

Investerings met maatschappelijk nut

In 2016 hebben er geen investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut plaatsgevonden. De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

Investerings met maatschappelijk nut	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	25.000			4.000			21.000
Totaal	25.000	0	0	4.000	0	0	21.000

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2016 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Financiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Leningen aan:							
Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	350.000			4.000			346.000
Totaal	350.000	0	0	4.000	0	0	346.000

VLOTTENDE ACTIVA

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2015
Vorderingen op openbare lichamen	65.000	0	65.000	103.000
Overige vorderingen	7.000	3.000	4.000	172.000
Totaal	72.000	3.000	69.000	275.000

Van de vorderbaarheid van de vordering is ultimo 2016 beoordeeld. Van de overige vordering is ultimo 2016 € 3.000 als onvoorzien aangemerkt.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Kassaldi	1.000	1.000
Banksaldi	4.153.000	0
Totaal	4.154.000	1.000

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

Overlopende activa	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van de volgende begrotingsjaren komen	8.000	20.000
Totaal	8.000	20.000

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Eigen vermogen	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Algemene reserve	31.000	30.000
Bestemmingsreserves	1.516.000	1.224.000
Totaal	1.547.000	1.254.000

Het verloop van de reserves in 2016 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Ontwikkeling reserves 2016						
Omschrijving	Boek- waarde 1- 1-2016	Toe- voeging	Onttrek- king	Bestem- mingresulta at 2015	Verminder- ing ter dekking van af- schrijvingen	Boek- waarde 31-12-2016
Algemene reserve	30.000	1.000	0	0	0	31.000
<i>Bestemmingsreserves:</i>						
Reserve Transitorische budgetten	77.000	0	0	0	0	77.000
Reserve Kapitaalgoederen	132.000	105.000	107.000	80.000	0	210.000
Reserve gelabelde en in uitvoering zijnde projecten	252.000	9.000	8.000	0	0	253.000
Reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan	0	794.000	8.000	168.000	0	954.000
<i>Reserves ter dekking van kapitaallasten</i>						
BR dekking kaplasten paviljoen Streekbos	23.000	0	0	0	1.000	22.000
BR dekking kapitaallasten activa camping	492.000	0	492.000	0	0	0
Totaal	1.006.000	909.000	615.000	248.000	1.000	1.547.000

Toelichting aard van de reserves

- Algemene reserve: dit is een vrije reserve welke wordt gevormd door batige jaarresultaten en kan aangewend worden bij (incidentele) financiële tegenvallers in de bedrijfsvoering.
- Reserve Transitorische budgetten: budgetten voor niet (geheel) uitgevoerde werken worden in deze reserve gestort zodat ze kunnen worden overgeheveld naar het volgende dienstjaar.
- Reserve Kapitaalgoederen: dit is een egaliseringsreserve ter dekking van de kosten voor onderhoud aan/vervanging van wegen, riolering, waterwegen, bruggen en groen.
- Reserve Gelabelde en in uitvoering zijnde projecten: deze reserve is bedoeld voor dekking van goedgekeurde projecten welke nog niet zijn gestart of nog niet afgerond.
- Reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan: deze reserve is bedoeld voor dekking van de incidentele kosten voor de uitvoering van het Natuur- en recreatieplan.
- Reserve ter dekking kapitaallasten paviljoen Streekbos: dit is een reserve ter dekking van een gedeeltelijke kapitaallasten van het paviljoen in het Streekbos.
- Reserve ter dekking kapitaallasten activa camping: dit is een reserve ter dekking van de kapitaallasten van de activa van de camping Ursemmerplas.

Toevoegingen

De reserves zijn toegenomen door de volgende toevoegingen:

- Algemene reserve: Toerekening rente van € 1.000.
- Reserve Kapitaalgoederen: Bij de vaststelling van de Jaarstukken 2015 is besloten van het resultaat € 80.000 toe te voegen aan de reserve kapitaalgoederen. Daarnaast is conform de begroting 2016 €100.000 toegevoegd. De toerekening van de rente bedraagt € 5.000. De totale toevoeging bedraagt €185.000.
- Reserve gelabelde en in uitvoering zijnde projecten: Toerekening rente van € 9.000.
- Reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan: Bij de primitieve begroting 2016 is besloten € 100.000 toe te voegen aan de reserve. Conform besluitvorming is bij de vaststelling van de Jaarstukken 2015 besloten van het resultaat € 168.000 toe te voegen aan de reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan. Toerekening rente € 6.000. Bij de Eindejaarsrapportage 2016 zijn de financiële consequenties van het vastgestelde Uitvoeringsplan Natuur- en recreatie verwerkt. Dit resulteerde in een toevoeging van € 638.000. Daarnaast is besloten ten behoeve van de horeca aan de Vooroever € 50.000 toe te voegen. De totale toevoeging bedraagt € 962.000.

Onttrekkingen

De reserves zijn door de volgende onttrekkingen afgenomen:

- Reserve Kapitaalgoederen: De kosten voor onderhoud aan kapitaalgoederen bedragen € 107.000. Hieraan ligt een onderhoudsplan ten grondslag.
- Reserve Gelabelde en in uitvoering zijnde projecten: Er is een bedrag van € 8.000 onttrokken voor de kosten van de vaarroute Rustenburg-Verlaat.
- Reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan: Er is € 8.000 onttrokken voor de kosten uitvoering Natuur- en recreatieplan.
- Reserve ter dekking van kapitaallasten paviljoen Streekbos: Er is € 1.000 onttrokken ter dekking van de afschrijvingslasten.
- Reserve ter dekking kapitaallasten activa camping: De camping Ursemmerplas is in 2016 verkocht. Er heeft een desinvestering plaatsgevonden en de totale reserve is vrij gevallen.

Bestemming gerealiseerd jaarresultaat 2015

Van het positieve jaarresultaat 2015 is € 80.000 aan de reserve Kapitaalgoederen toegevoegd en € 168.000 aan de reserve uitvoering Natuur- en recreatieplan.

Opheffen reserves

Door de verkoop van Ursemmerplas kunnen alle reserves die daarmee te maken hebben opgeheven worden. Daarnaast kan de reserve WRWBG en de reserve transitorische budgetten ook opgeheven worden.

Vaste schulden

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
<i>Onderhandse leningen:</i>		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	2.588.000	2.688.000
Totaal	2.588.000	2.688.000

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2016:

Leningen met een looptijd langer dan één jaar	Saldo 31-12-2015	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2016
Onderhandse leningen	2.688.000	0	100.000	2.588.000
Totaal	2.688.000	0	100.000	2.588.000

De totale rentelast voor het jaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt € 61.514.

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Vlottende passiva	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	321.000	196.000
Overlopende passiva	91.000	75.000
Totaal	412.000	271.000

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Banksaldi	0	22.000
Overige schulden	321.000	174.000
Totaal	321.000	196.000

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	24.000	64.000
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren - overige Nederlandse overheidslichamen	59.000	0
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	8.000	11.000
Totaal	91.000	75.000

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de overlopende passiva over het jaar 2016:

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	Boekwaarde per 31-12- 2016	Vrijval	Toevoegingen	Boekwaarde per 31-12- 2015
Subsidie Prov NH kwaliteitsverbetering fietsroutenetwerken	0	23.000	23.000	0
Subsidie Prov NH Toeristische overstapplaatsen (TOPS)	59.000	14.000	73.000	0
Totaal	59.000	37.000	96.000	0

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

- De rekening-courant van het Recreatieschap Westfriesland is in 2016 een nevenrekening van de hoofdrekening van de gemeente Stede Broec. De rekening-courantlimiet van de hoofdrekening bedraagt € 5,8 miljoen.
- De medewerkers hebben op 31 december 2016 een verlofsaldo van 252,25 uur.

Bijlage

Bijdrage 2016 per deelnemer (realisatie)

Deelnemers	Aantal inwoners 1-1-2015	Bijdrage per inwoner € 5,09
Gemeente Enkhuizen	18.347	€ 93.386
Gemeente Drechterland	19.296	€ 98.217
Gemeente Hoorn	71.914	€ 366.042
Gemeente Koggenland	22.430	€ 114.169
Gemeente Medemblik	43.605	€ 221.949
Gemeente Stede Broec	21.504	€ 109.455
Gemeente Opmeer	11.298	€ 57.507
Totaal	208.394	€ 1.060.725

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland te Bovenkarspel gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 15 december 2016 voor kennisgeving aangenomen normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2016.
- Het overzicht van baten en lasten over 2016.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door het algemeen bestuur op 15 december 2016 vastgestelde Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarstukken van gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland (hierna: controleprotocol) en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 24.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en het door het algemeen bestuur op 15 december 2016 vastgestelde controleprotocol.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 24.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Bijlage met tabel 'Bijdrage 2016 per deelnemer (realisatie)'.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeenschappelijke regeling van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 15 december 2016 voor kennisgeving aangenomen normenkader.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het door het algemeen bestuur op 15 december 2016 vastgestelde controleprotocol en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder meer uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder meer over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Alkmaar, 8 maart 2017

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: A. Booi RA

Deloitte.

Recreatieschap
Westfriesland

**Verslag van bevindingen
controle jaarstukken
2016**

24 april 2017

Aan het algemeen bestuur van het
Recreatieschap Westfriesland
Postbus 20
1610 AA BOVENKARSPEL

Datum	Behandeld door	Ons kenmerk
24 april 2017	B. Leeuwenkamp MSc 088 288 3560	3114458510/2017.015919/GTR
Onderwerp		
Accountantsverslag voor het verslagjaar geëindigd op 31 december 2016		

Geacht bestuur,

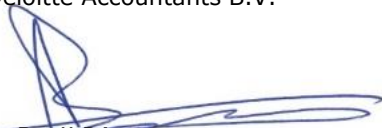
Hierbij ontvangt u het accountantsverslag bij de door ons gecontroleerde jaarrekening 2016 van uw gemeenschappelijke regeling. Dit verslag geeft onze belangrijkste bevindingen weer, in overeenstemming met artikel 213, lid 2 en 4 van de Gemeentewet en de rapportagevereisten volgens het door u vastgestelde controleprotocol.

De jaarrekening 2016 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. Bij deze jaarrekening hebben wij op 8 maart 2017 een goedkeurende controleverklaring verstrekt.

Wij vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn en stellen het zeer op prijs om dit verslag met u te bespreken en uw eventuele vragen te beantwoorden.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

A. Booij RA

Inhoud	Pag.
1. Inleiding	2
1.1. Goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2016	2
1.2. De opdracht die u ons heeft verstrekt	2
1.3. Gezamenlijke risicoanalyse als basis	3
1.4. Onze onafhankelijkheid is voldoende gewaarborgd	3
1.5. Reikwijdte controle en gehanteerde toleranties	3
2. Bevindingen controle 2016	5
2.1. Foutenevaluatie en evaluatie onzekerheden	5
2.2. Verkoop Camping Ursemmerplas van grote invloed op resultaat	5
2.3. Geen sprake van belastingplicht in het kader van de vennootschapsbelasting	5
2.4. Begrotingsrechtmatigheid	6
2.5. Bevindingen Interne Beheersing 2016	7
2.6. Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking	11
3. Uw vermogen en resultaat	14
3.1. Het gerealiseerde resultaat is positief, uw eigen vermogen neemt toe	14
4. Frauderisico	16
4.1. Frauderisico	16
4.2. Risicoanalyse recent geactualiseerd	16
Bijlage A1: Overzicht niet-gecorrigeerde fouten in de jaarrekening	18
Bijlage A2: Overzicht van gecorrigeerde fouten in de jaarrekening	20
Bijlage B: Onafhankelijkheid	21
Bijlage C: Disclaimer en beperking in gebruik	22

1. Inleiding

1.1. Goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2016

Bij de jaarrekening 2016 van uw gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland (hierna: RSW) hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel de getrouwheid als de financiële rechtmatigheid. De controleverklaring d.d. 8 maart 2017 hebben wij u separaat toegezonden.

Wij hebben vastgesteld dat de jaarverslaggeving 2016 voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften (BBV). De door ons geconstateerde (resterende) controleverschillen voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid vallen binnen de door u vastgestelde toleranties. Overigens zijn deze resterende controleverschillen marginaal.

De begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in het jaarverslag (paragraaf 1.3.5).

Tot slot hebben wij vastgesteld dat de bezoldigingen over 2016 niet strijdig zijn met de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en dat de jaarrekening 2016 van het RSW voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

1.2. De opdracht die u ons heeft verstrekt

Wij hebben van u de opdracht gekregen om de jaarrekening 2016 van het RSW te controleren. In de opdrachtbevestiging d.d. 5 december 2016 (met kenmerk 3114458510/2016.004483/cvm) is deze opdracht in detail verder uitgewerkt en zijn de onderlinge rechten, verplichtingen en vaktechnische aspecten vastgelegd. Daarnaast zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden.
- Uw controleverordening op grond van artikel 213 van de Gemeentewet.
- Het Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarstukken van gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Westfriesland, zoals dit op 15 december 2016 door het algemeen bestuur is vastgesteld, met het bijbehorende normenkader.

De jaarstukken van het RSW bestaan uit twee delen. Het financiële deel betreft de jaarrekening. De verantwoording over de beleidsuitvoering is opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag bevat de programmaverantwoording en de paragrafen.

1.3. Gezamenlijke risicoanalyse als basis

Onze aanpak kenmerkt zich door een risicobenadering, waarbij de focus wordt gelegd op wat fout kan gaan en tot een afwijking van materieel belang kan leiden in belangrijke jaarrekeningposten en toelichtingen. Als wij de controle van het RSW vanuit dit perspectief benaderen, betekent dit dat wij aandacht besteden aan die gebieden die er toe doen en dat wij geen werkzaamheden uitvoeren op punten die niet of weinig relevant zijn.

Voor 2016 heeft de risicoanalyse geleid tot de volgende specifieke aandachtspunten:

- Management override of controls. Dit betreft de mogelijkheid die het management heeft om specifieke controlemaatregelen te omzeilen, bijvoorbeeld door memoriaalboekingen of het schattingsproces. De specifieke aandacht voor dit risico is voorgeschreven vanuit de controlerichtlijnen en is niet uniek voor het RSW.
- Verwerking overdracht camping Ursemmerplas.
- Status en voortgang noodzakelijke verbetering interne beheersing.

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij de Administratieve Organisatie en Interne Beheersing (AO/IB) beoordeeld, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Hierbij hebben wij specifiek aandacht besteed aan de hiervoor genoemde aandachtspunten. Voor onze bevindingen en de bijhorende adviezen ten aanzien van de AO/IB verwijzen wij naar het volgende hoofdstuk. Wij vragen uw aandacht voor de opgenomen bevindingen en adviezen.

1.4. Onze onafhankelijkheid is voldoende gewaarborgd

Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van het RSW en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en het RSW, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Bijlage B van dit accountantsverslag bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

1.5. Reikwijdte controle en gehanteerde toleranties

Met de opdrachtbevestiging van 5 december 2016 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2016. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Tijdens de uitvoering van de controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2016 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2016 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening en uw controleprotocol.

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten inclusief dotaties reserves	€ 24.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten inclusief dotaties reserves	€ 72.000

Rapportagetoleranties

U heeft een rapportagetolerantie van 1% van het totaal van de lasten inclusief dotaties aan de reserves vastgesteld.

Wij hebben geen (resterende materiële) controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) ten aanzien van de getrouwheid geconstateerd; hiervoor verwijzen wij naar bijlage A1.

Op basis van (aanvullende) controlewerkzaamheden hebben wij geconcludeerd dat alle financieel relevante aspecten van wetgeving en verordeningen, zoals opgenomen in uw normenkader, door het dagelijks bestuur zijn nageleefd en dat zowel de baten en lasten over 2016 als de balansmutaties in 2016 rechtmatig tot stand zijn gekomen. Er is geen sprake van (materiële) controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) ten aanzien van rechtmatigheid.

2. Bevindingen controle 2016

In dit hoofdstuk rapporteren wij u onze belangrijkste bevindingen naar aanleiding van onze controle over 2016. De hierna genoemde bevindingen betreffen tevens aandachtspunten voor de (nabije) toekomst.

2.1. Foutenevaluatie en evaluatie onzekerheden

De door ons gecertificeerde jaarrekening 2016 bevat geen resterende materiële fouten en onzekerheden die bij onze controle zijn geconstateerd, maar niet zijn gecorrigeerd.

2.2. Verkoop camping Ursemmerplas van grote invloed op resultaat

In voorgaande jaren heeft u besloten om de camping aan de Ursemmerplas af te stoten. Op 1 november 2016 heeft de verkoop plaatsgevonden en is de akte van levering gepasseerd bij de notaris. Deze transactie (waarvan wij hebben vastgesteld dat deze correct verwerkt is in de jaarstukken) heeft grote invloed gehad op de jaarrekening 2016. Hierna geven wij een toelichting op enkele belangrijke posten.

Met de transactie is een opbrengst gerealiseerd van € 3,9 miljoen. Van dit bedrag is € 2,2 miljoen ingezet om de resterende boekwaarde van de activa die zijn overgedragen, af te boeken. Het restant (€ 1,7 miljoen) is als boekwinst ten gunste van het resultaat 2016 gebracht.

Als onderdeel van de transactie tot verkoop van de camping heeft u besloten de huurprijzen over 2015 en 2016 met 50% te verminderen. Dit is vastgelegd in het Addendum bij de overeenkomst van 3 april 2014 tussen het RSW en Ursemmerhof B.V. Hiermee is de huurprijs voor 2016 vastgesteld op € 127.000 en de huurprijs voor 2015 op € 126.000. Dit heeft geleid tot afboeking van de vordering 2015 en een neerwaartse bijstelling van de huuropbrengst 2016.

Ten slotte is de bestemmingsreserve ter dekking van de kapitaallasten van diverse activa van de camping opgeheven. Het saldo van deze reserve ad € 492.000 is vrijgefallen en maakt deel uit van het nog te bestemmen resultaat bij vaststellen van de jaarstukken 2016.

2.3. Geen sprake van belastingplicht in het kader van de vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 zijn gemeenten en gemeenschappelijke regelingen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Hierdoor zal de gemeente of gemeenschappelijke regeling vennootschapsbelasting afdragen over haar winstgevende activiteiten. Van belang is dat voor iedere afzonderlijke activiteit wordt beoordeeld of die activiteit een ondernemersactiviteit vormt. De VNG heeft in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen een lijst opgesteld met activiteiten, die gemeenten en gemeenschappelijke regelingen uitoefenen op basis van wettelijke taken, overheidstaken en publiekrechtelijke bevoegdheden. In de activiteitenlijst is per activiteit benoemd of sprake is van een ondernemingsactiviteit. Voor de activiteiten dient te worden onderzocht of ramingen maximaal kostendekkend zijn. Als dit niet het geval is, dan kan sprake zijn van een ondernemingsactiviteit.

Het dagelijks bestuur heeft geconcludeerd, mede op basis van de uitkomsten van de werkzaamheden van een door haar ingeschakelde fiscalist, dat het geen onderneming drijft. Om die reden hoeft in de jaarrekening 2016 geen fiscale last te worden opgenomen.

Een onderneming wordt gedreven wanneer sprake is van (1) een duurzame organisatie van arbeid en kapitaal, die (2) deelneemt aan het economisch verkeer en (3) daarbij winst nastreeft. De beoordeling of sprake is van een onderneming dient periodiek (minimaal jaarlijks) te worden uitgevoerd.

2.4. Begrotingsrechtmatigheid

Theoretisch kader

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2016, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door het algemeen bestuur zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het algemeen bestuur, zodat dit tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het algemeen bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV. In de Kadernota rechtmatigheid staat vermeld dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij opneideregelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat het algemeen bestuur geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet worden betrokken bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden afgegeven. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Daarnaast moet de accountant in het accountantsverslag deze kostenoverschrijdingen, waarvan het dagelijks bestuur in de jaarrekening moet aangeven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde stellen. Extra lasten die worden gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij het algemeen bestuur nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig en wegen mee in het accountantsoordeel.

Begrotingsrechtmatigheid in uw jaarrekening

In totaal heeft uw gemeenschappelijke regeling € 1.591.000 aan lasten (exclusief toevoegingen aan de reserves) begroot (na wijziging), tegenover € 1.553.000 aan werkelijke lasten. Dit is een onderschrijding van € 38.000. Aan baten had uw gemeenschappelijke regeling een bedrag van € 2.947.000 begroot na wijziging, tegenover € 3.134.000 aan werkelijke baten in 2016. In totaal gaat het om een hogere realisatie van baten van € 187.000. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten komt derhalve op € 1.581.000 voordelig (ten opzichte van de begroting na wijziging € 224.000 voordelig).

Naast het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten kent een gemeenschappelijke regeling ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. In 2016 is per saldo € 293.000 aan de reserves toegevoegd, zodat het gerealiseerde resultaat € 1.288.000 (voordelig) bedraagt.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen op het niveau waarop het algemeen bestuur de begroting autoriseert. Omdat de begroting 2016 door het algemeen bestuur is vastgesteld op het totaal van de lasten, is geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

De begrotingsrechtmatigheid omvat ook de overschrijdingen op investeringskredieten. Hier hebben zich in 2016 geen overschrijdingen voorgedaan. In paragraaf 1.3.5 van de jaarstukken geeft het dagelijks bestuur een nadere toelichting op de begrotingsrechtmatigheid.

2.5. Bevindingen Interne Beheersing 2016

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij de administratieve werkprocessen onderzocht en getoetst. Dit onderdeel van de controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van Administratieve Organisatie en Interne Beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. De belangrijkste administratieve processen heeft u uitbesteed aan de gemeenschappelijke regeling SED organisatie. Naar aanleiding van de interim-controle hebben wij het dagelijks bestuur met onze managementletter van 20 april 2017 gerapporteerd over onze bevindingen. Voor een totaalbeeld van onze bevindingen verwijzen wij u naar deze managementletter. Hierna gaan wij op enkele onderdelen dieper in. Voor de goede orde vermelden wij daarbij dat de hierna (in deze paragraaf) gerapporteerde bevindingen zijn gebaseerd op onze werkzaamheden bij de interim-controle. Ten tijde van de controle van de jaarstukken of momenteel kunnen bevindingen anders zijn, omdat het dagelijks bestuur inmiddels mogelijk zaken heeft opgepakt.

Status interne beheersing

Wij constateren dat u (i.c. de SED organisatie ten behoeve van u) ten tijde van onze interim-controle geen (volledige) procesactualisatie, risico-actualisatie en interne controles heeft uitgevoerd op de belangrijke risicogebieden. Dit blijkt ook uit de follow-up, die de SED organisatie in beeld heeft gebracht (zie hierna). Naar de toekomst toe adviseren wij u hierover goede afspraken met de SED organisatie te maken, opdat dit voortaan wel (en tijdig) gebeurt.

Bewaak de follow-up van aanbevelingen uit voorgaande jaren

Naar aanleiding van de controle 2015 is door de SED organisatie een overzicht gemaakt (follow-up) van de aanbevelingen die zijn gekomen uit de accountantscontrole 2015. Bij de bevindingen is onder andere het risico benoemd, is de medewerker aangegeven die verantwoordelijk is voor de realisatie van de actiepunten en is aangegeven per wanneer de bevinding moet zijn opgevolgd. Tevens is (per actualisatie van de follow-up) de status per "heden" aangegeven.

Het sturen op de realisatie en voortgang van de aanbevelingen uit voorgaande controles draagt naar onze mening bij aan de versterking van de interne beheersing. Van de 25 aanbevelingen blijkt (op basis van de rapportage van 25 oktober 2016) dat er 1 in 2016 is opgevolgd en dat er 3 onder handen zijn. Het restant (21 van de 25) van de aanbevelingen is nog niet opgepakt. Voor een meer inhoudelijke toelichting op de aanbevelingen verwijzen wij naar onze voorgaande rapportages en de intern opgestelde follow-up.

Belangrijke procesbevindingen hadden (en hebben gelet op de beperkte follow-up) betrekking op de volgende onderdelen:

- Interne controle op de memoriaalboekingen
- Het vaststellen van de volledigheid van de diverse opbrengsten binnen het RSW
- De noodzakelijke interne controle op de WNT-verantwoording
- Betaalbevoegdheden van medewerkers binnen de SED organisatie ten behoeve van uw gemeenschappelijke regeling
- Het naleven van Europese aanbestedingsregels
- Interne controle op de salarisverwerking en –betaling
- Het zichtbaar vaststellen van de prestatielevering van ingekochte goederen en diensten
- Het voeren van een verplichtingenadministratie
- Het opvolgen van bevindingen en adviezen uit eerder uitgevoerde IT-audits en het uitvoeren van een vervolg IT-audit

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen worden gehanteerd voor het verrichten van boekingen buiten de normale procesgang, waaronder correctieboekingen en voorafgaande journaalposten bij het opstellen van de jaarrekening. Omdat dit boekingen buiten de normale procesgang om zijn, zijn deze boekingen gevoeliger voor fouten en voor oneigenlijke beïnvloeding. In opzet heeft u in dit proces een collegiale toetsing aangebracht die dient te voorkomen dat foutieve of ongeoorloofde boekingen plaatsvinden.

Uit uw follow-up blijkt dat deze collegiale toetsing niet in alle gevallen (tijdig) heeft plaatsgevonden, waardoor het risico bestaat dat foutieve boekingen niet of niet tijdig worden opgemerkt. Wij adviseren u om erop toe te zien dat deze controle consequent plaatsvindt.

Voor onze controle heeft dit tot gevolg gehad dat wij niet op uw interne beheersmaatregelen kunnen steunen en hierdoor een groter aantal memoriaalboekingen hebben moeten controleren. Overigens hebben wij in onze controle geen signalen verkregen dat daadwerkelijk sprake is van ongeoorloofde beïnvloeding door middel van memoriaalboekingen.

Overige opbrengsten

Naast de gemeentelijke bijdrage ontvangt het RSW ook overige opbrengsten uit diverse bronnen, waaronder subsidies en diverse inkomsten. In 2016 heeft geen (periodieke) interne controle plaatsgevonden op de volledigheid van de opbrengstverantwoording. Vanwege het ontbreken van beheersmaatregelen, die de volledigheid van de opbrengsten dienen te waarborgen, hebben wij aanvullende controlewerkzaamheden uit moeten voeren om vast te stellen dat de overige opbrengsten volledig in de jaarrekening zijn verantwoord. Wij adviseren u om periodiek een interne controle uit te voeren om te waarborgen dat u geen opbrengsten misloopt.

Geen interne controle op WNT-verantwoording

Wij hebben vastgesteld dat geen interne controle heeft plaatsgevonden op de WNT-verantwoording door een medewerker, anders dan de medewerker die de WNT-verantwoording in de jaarrekening opstelt. Hierdoor is intern niet opgemerkt dat de opgestelde verantwoording onjuist was: de verantwoording van de bezoldiging van medewerkers was niet juist, diverse data waren onjuist, de duur van het dienstverband was bij één medewerker niet juist en wijzigingen in de topfunctionarissen waren niet correct verwerkt.

Wij adviseren u om in het vervolg interne controle uit te voeren op de WNT-verantwoording. Van belang is daarbij dat de medewerker die de WNT-verantwoording controleert, ook inhoudelijke kennis heeft van de WNT.

Veel medewerkers zijn bevoegd om betalingen te doen

Vorig jaar rapporteerden wij dat er twintig medewerkers bevoegd zijn binnen de SED organisatie om betalingen te doen voor of namens uw organisatie. Deze medewerkers kunnen de eerste of finale handtekening zetten, waarmee de voorgestelde betaling geautoriseerd wordt. Gelet op het aantal betalingen binnen het RSW, vinden wij dit aantal omvangrijk. Wij adviseren u te overwegen of het uit oogpunt van beheersbaarheid wenselijk is dat een dergelijk aantal medewerkers de bevoegdheid tot het verrichten van betalingen moet hebben. Dit advies is (nog) niet opgevolgd.

Naleving Europese aanbestedingsregels

Wij constateerden dat géén interne controle was uitgevoerd op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. Er is geen zogeheten spendanalyse uitgevoerd, waarbij door of namens u vastgesteld wordt aan de hand van de jaarlijkse en geprognosticeerde uitgaven per crediteur, wat de mogelijke omvang van contracten is. Vervolgens zou u interne controle uit moeten (laten) voeren op de (rechtmatige) naleving van aanbestedingsrichtlijnen. Door het achterwege blijven van een (tijdige) interne controle loopt u het risico dat rechtmatigheidsfouten op het gebied van Europese aanbesteding niet tijdig worden geconstateerd.

Wij adviseren om periodiek (minimaal tweemaal per jaar) een integrale spendanalyse en interne controle uit te voeren.

Personeelsproces

De volledige salarisverwerking van het RSW is uitbesteed aan de SED organisatie. Aangezien medewerkers werkzaam zijn voor het RSW ligt de (eind)verantwoordelijkheid voor de juiste (en rechtmatige) salarisverwerking bij het RSW zelf. Door of namens het RSW worden echter geen controles uitgevoerd op de salarisverwerking door de SED organisatie, die waarborgen dat de salarisbetalingen juist en rechtmatig zijn. Ook de salarisbetaling (autorisatie nettoloonlijst) wordt intern niet gecontroleerd. Wij adviseren u om deze controles uit te gaan voeren.

Vaststellen prestatielevering

Wij constateren dat u bewijsstukken van prestatielevering van ingekochte goederen en diensten niet structureel documenteert. Tevens merken wij op dat u geen zichtbare interne controle uitvoert op prestatielevering. U loopt het risico dat ingekochte goederen en diensten niet daadwerkelijk zijn geleverd aan uw gemeenschappelijke regeling.

Wij adviseren om te allen tijde bewijsdocumentatie van levering te vragen alvorens facturen betaalbaar worden gesteld. Ook adviseren wij om interne controle uit te voeren op prestatielevering. Graag wisselen wij met u nader van gedachten hoe u deze controle op een efficiënte wijze kunt inrichten binnen uw organisatie.

Geen verplichtingenadministratie

Wij constateren dat ten behoeve van uw financiële administratie geen verplichtingenadministratie is geïmplementeerd. Zodra verplichtingen bekend zijn, vindt geen formele vastlegging hiervan plaats. Tevens worden langlopende verplichtingen niet structureel vastgelegd. Er is bijvoorbeeld geen (volledig) contractenregister geïmplementeerd. Doordat er geen verplichtingenadministratie is, loopt u het risico dat verplichtingen niet volledig in beeld zijn. Dit heeft een mogelijke weerslag op bijvoorbeeld uw tussentijdse informatievoorziening en de liquiditeitsprognose, maar ook op de verantwoording van verplichtingen in uw jaarrekening. Wij adviseren u om een verplichtingenadministratie te gaan voeren.

Bevoegdheden tot wijzigen crediteurenstamgegevens

Wij hebben vastgesteld dat één medewerker van de SED organisatie bevoegd is tot het wijzigen van het crediteurenstambestand. Er is geen (zichtbare) interne controle op wijzigingen in het crediteurenstambestand door een (tweede) onafhankelijk functionaris ingeregeld. Hiermee loopt u het risico dat onjuiste crediteuren worden aangemaakt of dat rekeningnummers worden aangepast zonder dat dit intern (tijdig) wordt gesignaleerd, met als gevolg dat onrechtmatige betalingen worden verricht.

Wij adviseren u om functiescheiding tussen het invoeren van mutaties en interne controle op mutaties in het crediteurenstambestand in te (laten) regelen door de SED organisatie.

2.6. Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij hebben onderzocht in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen. Wij brengen u de volgende bevindingen onder de aandacht.

Openstaande IT-bevindingen

Uw gemeenschappelijke regeling maakt gebruik van een digitale workflow (via de applicatie Key2Financiën van de SED organisatie) voor de verwerking van de inkoopfacturen.

Omdat hierbij sprake is van interne beheersingsmaatregelen die zijn opgenomen in een applicatie, hebben wij in 2013 controlewerkzaamheden uitgevoerd om de adequate opzet, bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen in de workflow vast te stellen. Onze conclusie was dat in de procesgang sprake was van een aantal onvolkomenheden, waardoor wij niet op het systeem en de daarin opgenomen beheersmaatregelen konden steunen. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn diverse aanbevelingen gedaan. Bij de controle 2014 hebben wij de follow-up van de aanbevelingen beoordeeld.

Uit deze "Follow-up IT-audit" in 2014 volgde dat de aanbevelingen niet waren opgevolgd. Dit betreft:

- In de applicatie Key2Financiën zijn geen kredietlimieten ingesteld (tot welk bedrag kan een budgethouder autoriseren).
- Mutaties in het crediteurenstambestand worden niet gecontroleerd.
- Er is geen formele procedure die borgt dat bij uitdiensttreding de toegekende rechten van voormalig medewerkers ook per direct worden ingetrokken. Gebruikersaccounts worden tevens niet periodiek beoordeeld.
- In de applicatie zijn twee beheerders aanwezig die hun account kunnen gebruiken voor beheerwerkzaamheden. Ook voeren zij met hun account reguliere werkzaamheden uit, waaronder het beheer van stambestanden en het autoriseren van facturen als budgethouder.
- Er is geen sprake van (gewenste) strenge toegangsbeveiliging in Novel en Key2Financiën en ook worden geen eisen afgedwongen door het systeem.
- Er is geen geformaliseerde changemanagementprocedure.

Het college van de gemeente Stede Broec onderschreef de conclusies van de uitgevoerde audit en had aangegeven de openstaande acties in 2015 verder op te willen pakken. Dat was niet geheel gelukt, omdat dit bij de verdere vormgeving van de gehele IT-omgeving voor de SED organisatie als geheel wordt meegenomen. In 2015 zijn overigens wel al enkele opvolgingen en veranderingen waarneembaar. Dit heeft onder meer te maken met de migratie naar DeSom en de overgang naar een Windows/Citrix-omgeving. Ook is het wachtwoordmanagement in 2015 veranderd en is de procedure van back-up veranderd.

Wij adviseren u erop toe te zien dat de openstaande bevindingen en adviezen vanuit de IT-audit op korte termijn adequate opvolging krijgen. Daarnaast achten wij het van groot belang dat zo spoedig mogelijk in 2017 een vervolg IT-audit wordt uitgevoerd, om vast te stellen dat de bevindingen en adviezen zijn opgevolgd, dan wel of nog sprake is van risico's in de interne beheersing.

Cyber security

Cyber is een onlosmakelijk onderdeel geworden van onze samenleving. Dagelijks werken wij met digitale oplossingen, zowel privé als zakelijk. Door gebruik van het internet, interne netwerken en bedrijfsapplicaties hebben alle organisaties, ongeacht hun omvang, te maken met aan cyber gerelateerde risico's zoals cyber crime. Als cyberrisico's zich voordoen, kunnen deze een (significante) impact hebben op de financiële systemen, uitspraken over de interne beheersing en ook de jaarrekeningcontrole.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het dagelijks bestuur verzocht om inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van cyberrisico's in bijvoorbeeld het betalingsverkeer, door onttrekken van (privacygevoelige) persoonsgegevens, vertrouwelijke gegevens of Intellectual Property of door het verstoren van de bedrijfsvoering. Vooralsnog is dit inzicht niet gegeven en derhalve ook niet meegenomen in uw eigen risicomanagement.

Aangezien iedere organisatie waardevolle informatie heeft te verliezen of ernstige schade kan leiden als de IT-infrastructuur (tijdelijk) niet meer beschikbaar is, attenderen wij u op het belang van een cyberrisicoanalyse als vast onderdeel van het interne controlesysteem, dat erop is gericht bedrijfsrisico's te onderkennen, en het belang en de waarschijnlijkheid daarvan in te schatten. Uiteraard realiseren wij ons dat u hierbij afhankelijk bent of kunt zijn van de SED organisatie en, omdat de SED organisatie hiervoor afhankelijk is of kan zijn van SSC DeSom, indirect ook afhankelijk bent of kunt zijn van SSC DeSom. Een samenwerking met deze organisaties is op dit gebied derhalve van belang.

Wij hebben geen andere zaken gesignaleerd betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die in het kader van onze jaarrekeningcontrole voor rapportering in aanmerking komen.

3. Uw vermogen en resultaat

3.1. Het gerealiseerde resultaat is positief, uw eigen vermogen neemt toe

In het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenschappelijke regelingen, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd (met uitzondering van uitkering van eigen vermogen aan deelnemende gemeenten). In het overzicht van baten en lasten valt daarom het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten (voorheen: resultaat voor bestemming) te onderkennen en valt apart het gerealiseerde resultaat (voorheen: resultaat na bestemming) te onderkennen. Het verschil tussen beide resultaten betreft het saldo dat u gedurende het jaar heeft onttrokken en toegevoegd aan uw reserves.

Het gerealiseerde resultaat (bedragen x € 1.000) over 2016 is als volgt opgebouwd:

De totale lasten van uw gemeenschappelijke regeling over 2016 bedragen	€ 1.553
De totale baten van uw gemeenschappelijke regeling over 2016 bedragen	€ 3.134
Het overschot bedraagt (voordelig totaalsaldo baten en lasten)	€ 1.581
Gedurende het jaar heeft u al voor diverse zaken besloten gelden te reserveren. Deze gelden zijn in de reserves gestort	€ 908
Tevens heeft u besloten tot het dekken van diverse uitgaven uit reserves. Over 2016 betreft dit	€ 615
Per saldo gedurende het jaar gelden toegevoegd aan de reserves	€ 293
Gerealiseerd resultaat (positief)	€ 1.288

Doordat u in 2016 meer heeft toegevoegd aan uw reserves dan u heeft onttrokken, is het eigen vermogen gestegen. De toename van het eigen vermogen van (afgerond) € 1.581.000 komt overeen met het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten (resultaat voor bestemming). Per saldo is er na toevoegingen en onttrekkingen aan uw reserves sprake van een nog te bestemmen resultaat (positief) van € 1.288.000.

De ontwikkeling van het eigen vermogen ziet er als volgt uit:

Ontwikkeling eigen vermogen (bedragen x € 1.000)	2015	2016
Stand van de reserves per 1 januari	€ 1.054	€ 1.255
Tussentijdse resultaatbestemming tijdens boekjaar (per saldo onttrokken/toegevoegd aan de reserves)	(€ 47)	€ 293
Nog te bestemmen resultaat bij jaarrekening	€ 248	€ 1.288
Totaal (= resultaat vóór bestemming)	€ 201	€ 1.581
Stand per 31 december	€ 1.255	€ 2.836

De omvang van uw eigen vermogen bedraagt ultimo 2016 (afgerond) 48,6% van het balanstotaal (2015: 29,8% van het balanstotaal). De weerstandscapaciteit is daarmee toegenomen.

Het weerstandsvermogen vormt de financiële buffer voor de strategische risico's waar u geen beheersmaatregelen voor heeft getroffen dan wel heeft kunnen treffen. Een goede invulling van de benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van een structurele en volledige uitvoering van risicomanagement.

In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag is in beperkte omvang informatie opgenomen over de weerstandscapaciteit. Ten aanzien van het in beeld brengen van de risico's is in 2016 stap voorwaarts gemaakt en is, in vergelijking met voorgaande jaren, een aantal risico's geïdentificeerd. Deze risico's zijn nog niet gekwantificeerd, waardoor het nog niet mogelijk is om te bepalen of de totale vrije aanwendbare middelen (volgens uw jaarverslag € 1.572.000) van voldoende omvang zijn om deze risico's te kunnen dragen op het moment dat deze zich ook voor zullen doen.

Bij risicomanagement is het duiden van het weerstandsvermogen echter geen doel op zichzelf, maar een onderdeel van de uitkomst van het risicomanagementproces. Het gaat er bij risicomanagement om dat u op de hoogte bent van de op dat moment actuele risico's (met een hoge kans en impact) en dat daarop passende beheersingsmaatregelen worden getroffen. Enkel als deze beheersingsmaatregelen niet mogelijk zijn, dan wel niet wenselijk zijn, vormt het opvangen van de risico's met de weerstandscapaciteit de oplossing. De komende tijd zal risicomanagement verder uitgewerkt worden in uw organisatie en in 2017 wordt een nota risicobeheersing aan uw bestuur voorgelegd.

Het formaliseren van risicomanagement en dit een onderdeel te laten zijn van de planning- en controlcyclus, kan een positieve impuls geven aan de bedrijfsvoering en de beschouwing van uw risico's en kansen en daarmee de financiële positie. Wij adviseren u toe te zien op de voortgang van dit proces.

4. Frauderisico

4.1. Frauderisico

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht. Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en het RSW, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken.

Van het dagelijks bestuur, de directie en het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop gericht waren het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door de directie en het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en niet-routinematige transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht. Hierbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

Hoewel wij een professioneel-kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

4.2. Risicoanalyse recent geactualiseerd

Als onderdeel van onze controle hebben wij het management en dagelijks bestuur verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het dagelijks bestuur daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en het algemeen bestuur.

Door de frauderisicoanalyse periodiek te evalueren en te actualiseren, maakt de analyse permanent deel uit van het beheerssysteem van de organisatie, dat is gericht op het onderkennen van (bedrijfs)risico's, het inschatten van het belang en de waarschijnlijkheid van deze risico's en het ondernemen van acties. De frauderisicoanalyse is dus echt maatwerk, afgestemd op uw organisatie.

Recent heeft u uw frauderisicoanalyse geactualiseerd. Wij hebben hier kennis van genomen en vinden dit (in opzet) een goed uitgangspunt voor een periodieke bespreking binnen uw ambtelijke organisatie, en het dagelijks en algemeen bestuur van het RSW. In de frauderisicoanalyse heeft u de interne beheersingsmaatregelen ook uitgewerkt voor de processen of deelgebieden met een hoge impact en waarschijnlijkheid als gevolg van fraude.

Wij adviseren u om het bestaan van de beschreven interne beheersingsmaatregelen periodiek te toetsen. Daarnaast adviseren wij u om de frauderisicoanalyse periodiek te (blijven) actualiseren en deze (op hoofdlijnen) met het algemeen bestuur te bespreken.

Bijlage A1: Overzicht van niet-gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Niet-gecorrigeerde fouten

De volgende niet-gecorrigeerde fouten groter dan € 24.000 zijn gedurende onze werkzaamheden vastgesteld:

Aard van de fouten	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	Subtotaal € 0	Totaal € 0
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/et cetera)	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	Totaal € 0	

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid		
Onzekerheid rechtmatigheid is per saldo ook een onzekerheid inzake getrouwheid	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	Subtotaal € 0	Totaal € 0
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	N.v.t.
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-staatssteun)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	Totaal € 0	

Wij hebben van de directeur (namens het dagelijks bestuur) een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin is bevestigd dat de niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. De directeur heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde fouten.

Bijlage A2: Overzicht van gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Gecorrigeerde fouten

De tabel hieronder bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde fouten groter dan € 24.000.

	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Feitelijke afwijkingen (factual misstatements)		
Verantwoording huuropbrengsten Ursemmerplas (deze waren "netto" verantwoord i.p.v. bruto)	€ 127.000	€ 127.000
Mutatie reserve niet gebaseerd op besluit van 2016 of eerder	€ 77.000	€ 77.000
Inschattingsafwijkingen (judgemental misstatements)	N.v.t.	N.v.t.
Geprojecteerde afwijkingen (projected misstatements)	N.v.t.	N.v.t.

Daarnaast zijn diverse correcties in de toelichtingen doorgevoerd:

- Verantwoording (vooruitontvangen) subsidie provincie Noord-Holland
- Verantwoording en bezoldiging WNT

Bijlage B: Onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij het RSW in 2016 voldoende is gewaarborgd. Er is geen sprake van aanvullende dienstverlening geweest.

Op grond van de door ons getroffen maatregelen en de communicatie met u hierover zijn wij van mening dat onze onafhankelijkheid in voldoende mate is gewaarborgd.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan het RSW of een bij het RSW betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Bijlage C: Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van het algemeen bestuur van het RSW en het dagelijks bestuur en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht en wij zijn van mening dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van ons oordeel over de jaarrekening als geheel, dat zal worden verstrekt in onze controleverklaring.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en zijn werking.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"). DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu Limited and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries, Deloitte brings world-class capabilities and deep local expertise to help clients succeed wherever they operate. Deloitte's approximately 200,000 professionals are committed to becoming the most trusted and innovative firm.

This publication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte Network") is, by means of this publication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this publication.

© 2016 Deloitte The Netherlands